

Erik Skog

Tomten

Bordskivan var av sliten masonit och bordet han satt vid var längst bort från scenen i hemvärnsgården. Stolen var hård att sitta på, hård som stolen i skolan. Det pirrade lite i benen, de hade somnat efter att han suttit blickstillta så länge. Han såg bara bordskivan och han kände hur kinderna hettade och ögonen sved. Takluset var på nu, taklamporna med lysrör, inte bara strålkastarna mot scenen och stearinljusen på bordet. Det hade luktat kaffe och bullar när han kom men nu kände han inga dofter. Klumpen i halsen växte och han skruvade på sig, visste inte hur han skulle sitta. Eller skulle han resa sig och gå ut en stund. Ingen av alla barnen och ungdomarna runt omkring verkade ta någon notis om honom. Mamma och pappa satt långt fram i bänkraderna bland de vuxna. Mamma hade vridit på huvudet och tittat deltagande på honom några gånger men inte gjort något mer. Pappa satt bara stel. Ingen av dem hade kommit fram och tröstat honom eller frågat hur han mådde. Han tyckte det var skönt, bäst så. Han behövde vara ifred och bara försöka hålla undan gråten.

Han hade förberett sig så väl, tränat och tränat. De elvaåringar som hade varit på läger utomlands den sommaren skulle framföra något på föreningens julfest. Hans lilla grupp hade träffats tillsammans med Barbro, ledaren, för över en månad sedan och pratat om vad de skulle bidra med på scen. De båda flickorna skulle sjunga och den andra killen skulle spela blockflöjt.

Hans uppgift hade blivit att läsa Victor Rydbergs ”Tomten”. ”Midvinter nattens köld är hård...” Egentligen hade han önskat att han kunnat spela en låt på fiol men mamma hade försäkrat sig om att han inte erbjöd sig att göra det. ”Fiol är ett jättesvårt instrument” hade hon sagt. ”Du är jätteduktig men man måste ha spelat flera år för att det skall låta bra på scen.” Att han just kommit med i skolorkestern var inte tillräckligt. Men det gjorde inte så mycket, han tyckte om att stå på scen och deklamera. Roliga timmen var veckan höjdpunkt och han kände sig alltid stolt och duktig då. Varför det blev just ”Tomten” han skulle läsa kom han inte ihåg.

Kanske var det en av de få juldikter han själv hade i huvudet, kanske var det Barbro som föreslog det. Men det var ett bra val, en fin dikt, och han hade trott att den var lätt att lära sig utantill. Han trodde ju han kunde stora delar av den redan när de bestämde sig för den.

De hade inte dikten i någon bok hemma så han bestämde sig för att gå och hitta den på biblioteket redan nästa dag efter skolan. Biblioteket var hemmaplan för honom. Han var nog där nästan en gång i veckan. Att läsa älskade han och det var något speciellt med stämningen på det lilla förortsbiblioteket. Tystnaden, de lågmälda samtalen och de snälla tanterna bakom disken som gärna hjälpte honom att hitta rätt. Och så var det en speciell doft, doften av böcker. Nej, doften av biblioteksböcker, för de luktade lite annorlunda än hans egna böcker och böckerna där hemma.

Det var väl en kvarts promenad från höghuset där han bodde till torget med biblioteket. Torget hade en ”skyskrapa” ett av husen var hela femton våningar högt. Själv bodde han på femte våningen i ett hus med åtta våningar, det tyckte många var högt nog. Farmor till exempel, hon bodde ju på andra våningen i en gammal villa.

Han fick be om hjälp för att hitta en bok med dikten. Bibliotekarien log när han frågade efter dikten och följde med honom till hyllan. Han kände igen henne, hon var alltid snäll och glad. ”Undrar om hon känner igen mig?” tänkte han, ”det gör hon nog.” När han slog upp boken och hittat dikten knöt det sig lite i magen. Dikten var lång. Han räknade. Elva verser och åtta rader i varje vers, det blev 88 rader. Det var inte så att den slutade på samma sätt i varje strof som han trott, det var bara första och sista versen som hade samma slut. Det skulle bli en del jobb med att lära sig dikten. Han rynkade pannan och funderade. Äh, det fick gå. Och tänk vad imponerade de skulle bli i publiken. Det regnade ute så han fick låna en plastpåse att stoppa boken i när han gick.

Han började läsa och repetera så för han kom hem. Lägenheten hade tre sovrum efter varandra, ett vardagsrum och ett kök som de satt och åt i. Familjen var den första som bodde i lägenheten, han själv och mamma och pappa. Han kom ihåg då de hade flyttat in, fem år hade han varit. Allt nytt och hårda betongväggar, pappa hade lånat en speciell bormaskin för att få upp tavelkrokar. I hans eget rum fanns

en säng, en bokhylla och ett skrivbord. Och så bordet med kemigrejor förstås. Hans stora intresse och hans stolthet, han laboratorium. Det gick lättare att lära sig när han rörde på sig så han vandrade runt i lägenheten. Förbi badrummet ut i köket. Ut ur köket genom skjutdörren till vardagsrummet och finmatplatsen. Förbi den tråkiga ”dagbädden” de hade istället för soffa. Den gillade han inte alls, alla andra hade ju en riktig soffa, varför skulle de ha en säng i vardagsrummet? Och så var det deras fåtöljer, ljusa tunna med flätad sadelgjord att sitta på. Varför kunde inte hade sköna, mjuka stoppade fåtöljer i mysiga mörka färger som andra familjer? Han gick förbi och svängde av mot raden av sovrum, kom fram till ytterdörren vände och tog samma varv en gång till. ”Midvinternattens köld är hård...” Han hade läst och repeterat, talat högt och tydligt när gick fram och tillbaka. Elva verser och åtta rader i varje vers. Det hade gått bättre och bättre. ”... endast tomten är vaken.” läste han. Pappa kom just in genom dörren efter jobbet. Han sken upp, ”naken” rättade han, ”ska det inte vara ”endast tomten är naken?” Retsamma pappa. Han sa inte ifrån, protesterade inte, det var ingen idé, utan vände och tog ett varv till. Samma slutfras i första och sista versen. Han läste och läste. Och så retsamma pappa där igen. ”endast tomten är naken”. Han försökte att inte låtsas om honom och gick in i sitt rum. Nästa dag fortsatte han öva, efter skolan när inte pappa var hemma. Han övade och övade, det satt bättre och bättre. Till slut satt det som ett rinnande vatten.

Så stod han där på scenen. Han var sista personen ut, efter honom var den en stilla julsång och så var det slut på föreställningen. Han klarnade strupen och tittade ut över alla i salen och började läsa. Där satt mamma och pappa, de såg förväntansfulla och uppmuntrande ut. Stearinljus på alla borden, strålkastare mot scenen. Hela salen full av folk, lika många som kanske tre eller fyra skolklasser. Fast mer än hälften var ju vuxna förstås. Det gick bra, han kunde den ju så bra. Vers efter vers. Högtidligt och stämningsfullt, han hade alla blickarna på sig. Sista versen, nu var han snart klar.

”...snön lyser vit på taken. Endast tomten är naken.” Vad hände, vad hade han sagt? Det blev några sekunders total tystnad i salen. Sedan brakade det loss ett hjärtligt skratt, hela salen skrattade.